

PROTESTNA NOTA POSLANA MEHIKI.

Ameriška vlad zahteva, da Mehika kasneje morilce Američane in skrbi za varstvo vzhoda.

AKO NE, BO AMERIKA RADI KALNO SPREMENILA SVOJE STALIŠČE.

Washington, 15. avg. — Državni departement je večer objavil noto, ki jo je ameriška vlada poslala Mehiki 22. julija. Vsebinska nota je sledeča:

"Z ozirom na našo noto, datirano 16. julija 1919 in tikajočo se umora Petra Catrona, ki je bil izvršen blizu Vallesa, San Luis Potosi, imamo čast obvestiti mehiško vlado, da mi je naročeno od moje vlade, da se mora mehiška vlada poboriti za ujetje in kazni dotičnikov, ki so odgovorni za omenjeni umor; dalje mora mehiška vlada sprejeti zadostne ukrepe, da se zbudijo prepričanja umori ameriških državljanov v Mehiki. Naročeno mi je tudi, da izjavim, da bo vlada Združenih držav radikalno spremenila svoje stališče napram Mehiki, ako ostanejo ameriški državljanji še nadalje v nevarnosti in če mehiška vlada jim ne bo hotela ali ne bo zmožna dati potrebnega varstva. Sprejemite, gospod, ponovno zagotovilo mojega visokega spoštovanja. — George T. Summerlin, nadomestnik poslanstva."

Mehiška vlada je takoj odgovorila na gornjo noto in pravi, da napadi na življenja ameriških državljanov se ne morejo podkati nemarnosti vlade, kakor da jih ona ne bo ščitila. Vlada je že nešteto krat povedala, kakšne materialne težave ji stajajo na poti, da bi mogla garantirati življenje vsakemu tuju, ki pride v Mehiko. Vlada stori vse, kar je mogoče, da zavaruje življenja inženierov kakor domačinom po vsej republiki, ali fakt je, da inženieri vsled nevednosti ali vladnega in zaslepljenega drvenja za profitom se sami izpostavljajo napadom v nevarnih krajih in na ta način postanejo žrtve svoje neopretnosti. Mehika vlada je vedno skrbela, da so bili zločinci kaznovani, čeprav so težave pri zasledovanju zločincev na deželi, v neobljudenih krajih, kjer zločinci operirajo v četah. Banditske čete so navadno izsledene in pobite, ali težko je dognati, da li je med ubitimi vselej tudi stranka, ki je zakrivila dotični zločin. Ako želi vlada Združenih držav, da bodo njeni državljanji uživali večjo varnost v Mehiki, svetuje mehiška vlada, ki želi ostati v dobrem prijateljstvu z Združenimi državami, da se ameriški državljanji koncentrirajo v obljudenih delih Mehike, kjer jim je lahko jamčiti zaščito, za njihovo življenje in imetje; kadar pa želijo obiskati kakšen nevaran kraj, naj se obrnejo na mehiško vlado za vojaško spremstvo, ki jim ga bo dala drago volje. Petrolejskim družbam v okrožju Tampica je bila že večkrat ponujena oborožena protieka, kadar njihovi uslužbeni potujejo skozi nevarne kraje, toda družbe so odklonile ponudbo s izgovorom, da oborožena spremstva izstavljajo boje z banditi. Izgovor je zelo slab.

H koncu pravi mehiška vlada, da se mehiška vlada čudi grožnji vlade Združenih držav glede na "radikalno spremembo stališča". Čudno je, da se zahteva od Mehike — se glasi nota — da mora skrbeti za večjo varnost v neobljudenih krajih, kot je pa preiskrbljena v največjih mestih najbolj kulturnih držav, kjer se večkrat dogajajo najkrevnejši zločini ne da bi se radi tega zvrnila odgovornost na dotično vlado."

VARJE.

Chicago in okolice: V soboto jasno in hladno. Zaprta in severozapadni vetrovi. Sonce izhaja ob 5:58, zahaja ob 7:51.

AVSTRILJSKE ČETE DEMONSTRIRAJO ZA REPUBLIKO.

Berlin. — Z Dunaja poročajo, da vse avstrijske čete protestirajo proti propagandi monarhistov za ustanovitev monarhije v Avstriji. V sredo so se vršile velike vojaške demonstracije pred zbornim poslopjem na Dunaju. Vojski so sprejeli resolucijo, v kateri zahtevajo, da republika mora ostati. Enake demonstracije so se vršile po drugih avstrijskih mestih.

SUSPENZIJA MIR. KONFERENCE.

Kakor hitro bo podpisan mir z Avstrijo, pojdejo diplomatje na počitnice.

INTENTA BI RADA VIDELA DRUGE AMERIŠKE DELEGATE.

Pariz, 15. avg. — Najnovejša znamenja kažejo, da pojde mirovna konferenca na počitnice, kakor hitro bo podpisan mir z Avstrijo. Mirovni pogoji za Bolgarsko, Ogrsko in Turčijo vise še vedno v zraku. Neprilicovane komplikacije so jih zadržale in morda poteejo meseci predno bo mirovna konferenca rešila vsa mirovna vprašanja. Ako se suspenzija konference, tedaj se letos najbrž ne bo več vršila, kajti diplomatje se ne bodo zadovoljili s kratkimi počitnicami.

Evropski delegatje so mnenja, da pride v Pariz nova ameriška delegacija, kadar se mirovna konferenca sredi v novem sešedanju. Delegatje pazno zasledujejo akcije ameriškega senata in zaključujejo, da bo Wilson primoran zamisliti nekatere sedanje ključne ameriške mirovne komisije s novimi moči, ki bodo sposobnejše od sedanjih.

SVARILO PROFITARJEM.

Washington, D. C. — Justični tajnik Palmer je v razgovoru o draginji povedal, da je prvi profitar bil kaznovan.

Neki grocerist v Binghamptonu, N. H., je bil kaznovan na pet sto dolarjev denarne globe, ker je prodajal funt sladkorja po 15 centov.

Kadar bo še par profitarjev v obsojenih v zapor, bodo profitarji hitro prenehali z navijanjem cen. Tako sodijo v krogih strokovno organiziranega delavstva, medtem ko justični tajnik meni, da bodo denarne globe tudi hitro spametovale profitarje, da prenehajo s svojo igro.

PONESREČEN BANČNI ROP.

Washington, D. C. — Tolovaj po imenu John E. Feltzer iz Defiance, O., je vstopil v bančne prostore Munsey Trust kompanije in nameril dva samokresa na blagajnika z besedami, da mu izroči denar. Ker se je blagajnik nekoliko obotavljal, je nanj ustrelil. Po oddanem strelu na blagajnika je pa oddal strel proti sebi. Zadel se je v čeljust in prepeljal so ga v bolnišnico.

TATVINE NA ŽELEZNICAH.

Washington, D. C. — Odkar so železnice pod vladno kontrolo, so tatovi na železnih ukradli za sedemdeset milijonov dolarjev blaga. Za petnajst milijonov dolarjev blaga so ukradli iz železniških voz, ko so vozovi stali v New Yorku ali pa v bližini New Yorka. Škoda, da statistika ne pove, koliko blaga je bilo ukradenega, ko so bile železnice pod privatno kontrolo.

ŽIVEŽNE ZALOGE V SKLADIŠČIH OGROMNE.

TE ZALOGE BODO RAZGALJENE.

Špekulanti in podražilci živil so v strahu.

Washington, D. C. — Administracija pritiska na kongres, da dovoli tri sto milijonov dolarjev, da se lahko uspešno nastopi proti profitarjem, justični tajnik Palmer je pa izvršil priprave, da razgali nagromadovalec živil.

Justični tajnik Palmer je brzojavil zveznim preiskovalnim birojem, da izroče časnikom vsa dejstva, ki se nanašajo na nagromadeni živež v skladiščih. On želi, da se objavijo imena vseh oseb, ki so odgovorne za nagromadenje živil, da jih ljudstvo pozna. Justičnemu tajniku je znano, da so v Chicagu največja živežna skladišča v Ameriki, torej je tudi v tem mestu nagromadenega največ živeža, dasiravno so živežne cene v Chicagu tako visoke kot v drugih mestih, mogoče pa še višje.

Mr. Palmer se je izrazil odprto, da bodo špekulanti tirali pred sodišče, ki so nagromadili živila, da ložje navijejo cene.

Poročila, ki jih prejema justični departement, pripovedujejo o ogromnih zalogah živil, nagromadenih prek postavnega roka v skladiščih, ki so ga določile razne države s postavnimi.

Mr. Palmer je priznal, da spajda država New Jersey med tiste države, v kateri je nagromadenega preveč živeža v skladiščih.

Senator McKellar je v svojem govoru o draginji direktno obtožil mesarje v Chicagu kot nagromadovalec živil. V dokaz je navedel številke o nagromadenem živežu, ki pojasnjujejo, da se nevarji iz zgolj profitarstva otegnili živila trgu in jih nagromadili v skladiščih, da tako ustvarijo umetno pomanjkanje živil na trgu.

Med špekulante in nagromadovalec živil se je naselil strah, ne morda radi tega, ker bodo njih imena objavljena, kajti ti ljudje se ne brigajo dosti za take reči, ampak ker se boje, da bodo živila zasežena.

Špekulanti in nagromadovalec živil se seveda organizirajo in skušajo odbiti udarec, ki jih njim lahko povzroči kampanja proti profitarstvu.

Frank A. Horn, predsednik organizacije ameriških skladiščnikov, poznane pod imenom American Refrigerating Association, je izjavil pred zbornim poslopjem, da njegova organizacija ne nasprotuje pametnim zakonem proti nagromadovanju živil, ampak da so vsi predloženi zakoni preostri. Iz njegovih besedi je bilo spoznati, da se profitarji najbolj boje zapora, za denarne globe se ne zmenijo toliko, ker lahko kasneje s povzkanjem cen pridobije več, kot so plačali denarne globe.

SODNIJSKA OBRAVNAVA PROTI CHICAGO TRIBUNE KONČANA.

Mt. Clemens, Mich. — Porotna obravnavna proti dnevniku Chicago Tribune je končala s obsodbo dnevnika, ki jo je povzročil članek, v katerem je urednik znanega tovarnarja Forda imenoval anarhist.

Porotniki so se posvetovali deset ur, preden so se zedinili na pravorek. Družba, ki izdaja dnevnik, je bila obsojena na šest centov odškodnine.

TRGOVSKI POMOČNIKI SE ORGANIZIRAJO.

Grafton, W. Va. — Trgovski pomočniki v tukajšnjih trgovinah so se organizirali. V razloženih očitnih trgovinah bodo oddale blesteli napis, ki bodo delavce opominjali, da kupujejo blago v trgovinah, v katerih so trgovski pomočniki organizirani.

LASTNIKI PREMOGA ZAPRAJO ROVE V NOVI SPEKULACIJI.

St. Louis, Mo. — Zvezni pravdnik Hensley izjavlja, da ima dokaze, da lastniki premogovnikov v državi Missouri zapirajo rove s namenom, da ustvarijo umetno pomanjkanje premoga in s tem navijejo cene za prihodnjo zimo. Hensley zbira podatke za sodno postopanje. Mnogi ljudje, ki so naročili premog pred več meseci, ga še niso dobili.

RUMUNIJA IZJAVLJA, DA SE BO POKORILA.

Ispraznila bo Budapešto; ogrski monarhisti prosijo Rumunce, da naj ostanejo.

LJUDSTVU JE ŽAL, DA JE SOVJET PADEL.

Ženeva, 15. avg. — Iz Inomesta poročajo, da je entente obvestila avstrijsko vlado, da jo bo držala odgovorno, ako Bela Kun uide iz Avstrije. Zavezniki nameravajo postaviti Kuna pred svoje sodišče.

Pariz, 15. avg. — Havasova agentura poroča, da je Rumunija odgovorila na protestno noto zaveznikov zaradi okupacije Budapešte. Vrhovni svet mirovne konference je baje zadovoljen s odgovorom. Rumunska vlada je obvestila zaveznike, da je rumunska poveljstvo v Budapešti dobilo navodila, da se naj drži ukrepov entente. Rumunija se izgovarja, da je smatrala napade ogrskih rdečih čet za kršitev novembraškega premirja in vsled tega je stavila nove premoirne pogoje.

Rehovni svet je sklenil odgovoriti Rumuniji, da se naj vzhoda pokori naredbam medzavezniške komisije na Ogrskem.

Ženeva, 15. avg. — Rumunski tiskovni biro v Bernu javlja, da je Rumunija sklenila isprazniti Budapešto radi nezadovoljnosti, ki je nastala v Parizu napram njej. Rumunija smatra — nadaljuje poročilo — da je uničila komunizem na Ogrskem in da zdaj lahko zaupa novi vladi v Budapešti. Dalje poročajo, da je deputacija vplivnih Madžarov obiskala rumunskega poveljnika v Budapešti s prošnjo, da naj ostane tamkaj, dokler se ne vrne red v deželi, kajti bati se je, da nadvojvoda Jožef se ne bo dolgo vzdržal na krmilu vprito močne agitacije, ki je naperjena proti njemu v Avstriji in na Ogrskem.

Dr. Karl Renner, načelnik avstrijske vlade, je dejal v Bazlu, ko se je vračal z Dunaja v St. Germain, da je pojav Habsburžana na čelu ogrske vlade povzročil veliko ogorčenje na Dunaju.

Budapešta, 13. avg. (Assoc. Press). — Konstantin Diamandy, rumunski komisar v Budapešti, stoji še vedno na stališču, da zavezniki ne morejo ukazovati Rumuniji. V pondeljek popoldne je bil v konferenci z zavezniško misijo in dvakrat se je hotel odstraniti, ko so ga vprašali, če pripozna avtoriteto zavezniških generalov ali ne in če priznava, da rumunska okupacija izstradava prebivalstvo v Budapešti. Zavezniška misija je dala Diamandyju ultimatum, da morajo Rumunci prenehati z revizijami v sredo; obenem je bil informiran, da ima misija listo vseh rekviriranih stvari, katere bo morala Rumunija vrniti.

Budapešta, 10. avg. — (Poroča A. R. Decker). — Začasni ministrski predsednik Friedrich mi je dejal v intervjuju sledeče: "Peidleva socialistična vlada je bila le krinka, ki je hotela ščititi komuniste. Ker sta grozila državni anarhija in kaos, je nadvojvoda Jožef prevzel vlado in sklenil je ustneti pakt z buržoazijo, veleposelniki in militaristi. Njegova vlada je začasna dokler se ne otvori ustavodajna skupščina in sklene, kakšno vlado hoče ljudstvo. Mi smo mislili, da bodo Rumunci prišli kot zavezniški policisti za odnadaljevanje na 3. str. 3. kol.)

BOLJŠEVICI ZAPODILI KOZAKE 60 MILJ.

Kolčak še vedno bdi v Sibiriji in sovjetske čete se zasedia nova mesta.

JAPONSKA NOČE POMAGATI KOLČAKU?

London, 15. avg. — Po najnovejših vesteh se umikanje Kolčakovih čet v Sibiriji še vedno nadaljuje. Poročilo iz Moskve se glasi, da so boljševičke čete dosegle črto ob rekama Mjas in Isset in okupirale Tiumen vzhodno od Čeljabinska in Šadrinska onkraj rusko-sibirake meje. Kolčakova vlada priznava poraz.

Južno od Uralske na južnem koncu uralskih gora so rdeče čete porazile in vrgle kozake čete 60 milj nazaj. Sovjetska armada poskuša odrezati kozake od glavne dela Kolčakovih čet, ki se umikajo na obeh straneh sibirake železnice.

Kolčak se nahaja v zelo slabem položaju in nobenega znamenja ni, da bi sovjetska ofenziva prenehala. Poraz Kolčaka je velik udarec za zavezniško politiko v Rusiji. Zdi se, kakor da je bila vsa pomoč zastoj, ki so jo dali zaveznički, ali pa Kolčak sploh ni prejel orožja in drugih potrebščin, ki so mu bile poslone.

Tokijo, 12. avg. — Tukaj se poroča, da je japonska vlada po dolgem posvetovanju ministrov obvestila Kolčakovo vlado v Omsku, da Japonaki ni v stanju odzvati se na njen apel in poslati več divizij vojske, ki naj pomagajo Kolčaku v vojni z boljševiki.

Vladivostok, 12. avg. — Kolčakova vlada je bdstavila generala Horvata, ki je bil vrhovni zastopnik na daljnem vzhodu. Njegov naslednik je general Rozanov, dočim je Semenov imenovan generalnim guvernerjem v Transbabiliji. — Ameriški vojski v Sibiriji zahtevajo, da se jih pošlje domov in komaj čakajo prihoda novih vojakov-prostovoljcev, ki jih nadomestijo.

ROPARJI SO ODNESLI BOGAT PLEN.

Owensboro, Ky. — Trije banditje so vstopili v meščanske banko v mestecu South Carrolltownu, ki se nahaja pet in dvajset milj od tukaj. Nastavili so bančnem uradnikom samokrese in jim ukazali, naj dvignejo roke kvisko, naker so pobrali za dvajset tisoč dolarjev zadolžnice in osem tisoč dolarjev v gotovini.

Počasi stopaje proti durim so zapustili banko in sedli na avtomobil, ki je čakal zunaj nanje. Komaj so banditje ostavili banko, so bančni uradniki alarmirali meščane, ki so prihiteli oboroženi na pomoč. Banditli so se v parirali in odpeljali za banditi, ki so pa bili že tako daleč pred njimi, da jih niso mogli dohiteti.

Armada loveev na bandite je končno narasla na nekaj stotin mož, toda ves trud je bil zastoj, kajti banditje so izginili, kot da so se vdrl v zemljo.

RAZBODNIK ZA IZRAVNAVO SPORA IMENOVAN.

Washington, D. C. — Delavski departement je imenoval J. A. Smitha razbodnikom v sporni zadevi med jektarskimi delavci in Standard Steel Car kompanijo, pri kateri so delavci zastavljali. Na delavski departement je došel poziv, da pošlje razbodnika, ki bo pomagal izravnati difference.

BANDIT PRIJET.

Chicago, Ill. — Strikowsky, napadeni in oropani bančni sel, je spoznal v 25-letnem Charles Hadesmanu bandita, ki ga je napadel v družbi nekega drugega bandita, ko je šel po stopnicah navzgor, ki so vodile do naduljene železnice.

Hadesmana so aretirali po hudem boju s policaji, kajti treba je bilo tri polenja, da so ga ugnali.

\$5.00 MINIMALNA DNEVNA PLAČA ZA DELAVCE NA OLJNIH POLJIH.

Santa Barbara, Calif. — Vladni posredovalni odbor, ki je več mesecev preiskoval meze delavcev v oljni industriji, je pred nekaj dnevi sklenil, da maksimalna dnevna plača teh delavcev mora biti \$9, najnižja pa \$5. Doslej so imeli delavci povprečno \$4 na dan. Nova lestvica velja od 1. januarja 1919.

Važnejši dogodki v Sloveniji.

Kakor je povzeti iz starodomo-vinskega časopisja od 14. do 19. julija t. l., so se v tem času izvršili sledeči važnejši dogodki v Jugoslaviji in posebej v Sloveniji.

V Ljubljani je ustanovljeno prvo slovensko sveučilišče. Zakon o vseučilišču za Slovenijo je bil definitivno sprejet v Narodnem predstavništvu v Beogradu dne 17. julija.

Beogradska vlada je odstavila vse javne uradnike v črnomaljskem okraju na Belokranjskem od okrajnega glavarja do najnižjega uradnika. Odstavitev se je izvršila na obtožbo v anonimnem pismu, ki ga je prejel Pribičević, minister notranjih zadev, da dotični uradniki dajejo potuho boljševikom. Vsled viharnega protesta od strani ljudstva so bili uradniki po 24 urah zopet postavljeni na svoja mesta.

V Ljubljani je bila zajeta roparska tolpa, ki je meseca junija izvršila več predrznih ropov.

20. in 21. unija je bila v industrijalnih krajih Slovenije splošna stavka iz solidarnosti z mednarodnim delavskim protestom proti intervenciji v Rusiji in na Ogrskem.

Železničar Slanovic, ki je bil 18 let v službi, je bil odstavljen radi tega, ker je govoril za republiko 16. novembra m. l., ko Jugoslavije še ni bilo.

Slovenski invalidi so ustanovili svojo organizacijo.

Slovensko Bistrico je 14. julija zadela velika vremenska nesreča. Bila je nevihta s točo in nalivom. Toče je ležalo pol metra visoko. Zatem je prišla velika poplava. Škoda je tri milijone krou in pogreška se dve osebi.

(Podrobnosti o vseh teh vesteh in mnogih drugih izidejo v "Prosve" od dneva do dneva. Pogledajte na 4. stran.)

BOGAT MEŽNAR OKRADEN.

New York, N. Y. — Mežnar kapite sv. Jere, ki pripada k fari sv. Trojice, ni pripadal med tiste vernike, ki vrjamejo v Kristove besede, ne zbirajte in hranite zakladov, ker jih rja in molji žro, ker so ga neznanj tatovi okradli za sedem tisoč dolarjev v gotovini in zadolžnicah avobode. Mežnar ni prepustil Bogu, da kaznuje grde grešnike, ampak je tatvino naznanil policiji in jo prosil, naj jih izsledi, da bodo kazni za storjeni greh prejeli že na tem svetu. Njemu bo pa vrnen njegov zaklad.

AKCIJA PROTI CEMENTNE MU TRUSTU.

Washington, D. C. — Justični tajnik Palmer je naznanil, da je bila vložena tožba za razpustitev cementnega trusta. Tožba je bila vložena v newjerseyjskem distriktu proti devetnajstim družbam.

Cementni trustovi so se združili, da določajo poljubno cene cementu.

OSEBNA SVOBODA JE SLA.

Newport, R. I. — James J. Van Allen, ki je stanoval v svoji vili v Wakehurstu, se je odločil, da v jeseni zapusti Združene države in da se nikdar vanje ne vrne. Rekel je, da ne mara živeti nadalje v deželi, v kateri je bila izgubljena osebna svoboda.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Narednina: Zedinjene države (izven Chicago) in Kanada \$4.00 na leto, \$2.00 za pol leta in \$1.00 za tri mesece; Chicago \$5.50 na leto, \$2.75 za pol leta, \$1.40 za tri mesece, in za izposojnino \$7.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2857 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$4 per year; Chicago \$5.50, and foreign countries \$7.00 per year.

21

Datum v klepanju n. pr. (Julija 20.19) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je s tem časopis potekel naročnin. Posvetilo je prevečeno, da se vam ne ustavi list.

SVETOST POGODBE.

Ce vprašamo jurista ali je veljavna pogodba, ki sta jo dve stranki napravili med sabo pravilno in po obstoječih zakonih, tedaj bo jurist odgovoril, da je pogodba veljavna, dokler ne poteče, in stranka, ki jo prelomi v veljavnosti časa, je izgubila vse ugodnosti in pravice, ki ji gredo po pogodbi.

Tako uče tudi na univerzah, na katerih predavajo pravo. Pogodba je po današnjih pravnih naukih sveta reč in stranka, ki prelomi pogodbo, dokler je še pravomočna, je po nazorih juristov izgubila vse pravice.

Mesto Chicago je imelo pogodbo s cestnoželezniško družbo, v kateri je stalo s črnim na belem zapisano, da družba ne sme pobirati več kot po pet centov voznine, dokler je pogodba veljavna in če družba prelomi katero točko v tej pogodbi, je družba izgubila vse pravice, ki ji gredo po pogodbi.

Po prizadevanju governorja Lowdena smo dobili komisijo za javne potrebe. Ta komisija si je vzela pravico, da lahko razveljavlja pogodbe, ki so še veljavne. To pomeni, da se je ta komisija postavila nad postave, kajti če si lasti moč do razveljavljanja legalno veljavnih pogodb, tedaj meni komisija, da je več kot postava. Komisija je povišala voznino od pet na sedem centov, dasiravno je v pogodbi zapisano, da se je družba zavezala, da skozi dvajset let ne poviša voznine.

Ako ta odredba komisije ostane v veljavi, tedaj niso vse pogodbe, ki jih imajo mesta sklenjene z različnimi cestnoželezniškimi, plinskimi in električnimi družbami vredne piskavega oreha. Komisija ima pravico v prilog teh družb konfiscirati toliko denarja, kolikor se ji obljubi. Komisija pravi, voznina stane deset centov, pa basta. Ljudstvo mora plačati in molčati. Tako ravnanje je pa konfiskacija ljudskega denarja.

In če bo mesto molčalo na to nasilje, niso občani nikdar varni, da jim komisija nekega dne zopet ne poviša voznine. Mesto ne more molčati, če se godi taka krivica, da ima pet ljudi pravico pogaziti pravomočno pogodbo in meščanom naložiti nov davek, kadar se kateri družbi za javne potrebe zdi povedati, da je njen profit premajhen.

Mesto naj se nikar ne prepira s komisijo po državnih sodiščih, ampak naj zadevo zanese naravnost na zvezno sodišče. Ljudstvo v Des Moinesu in Columbusu je našlo zaščito na zveznem sodišču, in če bo mesto Chicago nastopilo na zveznem sodišču po svojih zastopnikih za ljudske pravice, je upati, da bo Lowdenova komisija izvedela enkrat za vselej, da se nima dotikati pravomočnih pogodb.

S psovkami se ne rešuje delavska vprašanja. — Pri dnevnikih, ki zagovarjajo privatne velesprejeme, je prišlo v modo, da napadajo delavce z različnimi psovkami, ker zahtevajo priznanje organizacije in zboljšanje delovnih razmer. To časopisje prav rado v teh dneh omeče delavce z boljševiki, kar po razlaganju modrih uredniških glav pomeni toliko kot anarhist, ki je bila zelo priljubljena beseda pri teh urednikih v predvojnem času. Psovanje delavcev z anarhisti ni rešilo delavskega vprašanja in rešila ga ne bodo psovke, katerih se zdaj uredniki tega časopisja poslužujejo napram delavcem.

Ce je urednikom tega časopisja res za ohranitev miru in reda, kar vedno povdarjajo, tedaj naj starokopitnim podjetnikom priporoče, da naj sedejo z zastopniki delavcev k eni mizi, razpravljajo z njimi, kot se spodobi za razsodne moze, in odpravijo naj krivice, radi katerih se delavci pritožujejo. Ce se bodo ravnali po tem nasvetu, bodo pomagali reševati delavske probleme, v nasprotnem slučaju so pa le cokolj napredku v človeški družbi, ki se razvija po zakonih evolucije, ne glede na to, če ga skušajo ustaviti pritlikavi ljudje, ki slučajno sede na uredniških stoli.

Birokratični cof. — Armadni zastopniki vztrajajo pri tem, da je neki mož, ki je bil ravnokar odklonjen, že štiri-najstje mrtev, in nadaljujejo z izplačevanjem penzije njegovi materi.

Menda ni stvari na svetu, ki je daljša kot birokratični cof.

DOPISI.

Cleveland, O. V slovenski ameriški metropoli smo se pričeli buditi na vseh koncih in krajih. Dokaz temu je bil piknik, kateri se je vršil tretjega avgusta t. i. na Kastelcevi farmi. Lahko rečemo, da se ni bilo nikdar toliko ljudi na Kastelcevi farmi kot ravno ta dan. Vozili so se z avtomobili, poulično železnico, hodili peš. Sploh ne vem, kako da se je moglo zbrati toliko ljudi na veseliem prostoru.

Iz tega se razvidi, da so Slovenci v Clevelandu in okolici skoro vsi za JNZ. Ako bomo Slovenci tako lepo napredovali, se nam ni treba bati, da bi bil kak arabski kralj gospodar v Sloveniji in da bi nam vlada neka dinastija, katero so nam uslilli. Nekateri, kateri so se pred nekaterimi meseci povzdigovali srbsko kraljevo klico v deveta nebesa, so se že zbudili ter spregledali, kako veliko napako so naredili, da so priznali srbsko vladajočo dinastijo za edino upravičeno vladarico naš vsem jugoslovanskim krajem. Kdor je pa zabavljat ter dokazoval, da slovenski narod ne mara ne kraljev in regentov, ta je bil pa takoj spoznan in proglašen za boljševika, anarhista in menda že za onega, pred katerim smo smo včasih v starem kraju trepetali ter delali krize. Vse smo bili, samo poštenji ljudje ne.

Nekaj sem slišal, o čemer pa ne vem, ali je resnica ali ne, da je nekdo, kateri se sedaj najbolj poguje za kraljevino, nekoč nabiral za spomenik Wilsona, katerega bi morali postaviti v Ljubljani. Nabiral je nekaj časa potem pa takoj izginil iz javnosti in pričel zabavljati črez ameriško vlado.

Toda sedaj je vsem takim tičcem odzvonilo in ne morejo uganjati nikakih neumnosti več, kot so jih že. Prišli jim vedno bolj cepajo proč, kot zrele hruške raz drevesa. Kmalo bo ostal sam voda. Jaz mu privoščim vse dobro in se mu lepo zahvaljujem za vse njegove lepe nauke, katerih pa nisem maral poslušati in mi je obljuboval prosto stanovanje ter hrano nekeje v Clevelandu. Oznajlil me je tudi z lepimi inšonim "boljševiki" in to samo radi tega, ker ga nisem hotel poslušati. Vsi bi mi vsaj dal kako ime. Kateri ga razumem, toda tega imena pa ne morem razumeti, kaj bi sploh pomenil. Še sedaj nam vedno grozi, da nas bo dal vse zapreti, ako ne bomo njega poslušali. Možakar menda misli, da je še vedno v Avstraliji. Večina teh kraljevskih prerokov hodi sedaj po sv. Klare cesti ter gleda v tla, kot da bi kaj izgubili. Včasih sem jih že hotel vprašati, ako iščejo njihovega kralja.

Še ena dobrta je sedaj v Clevelandu. Na ulicah ni več opaziti onih "high class" postopačev, kateri so pred nekaj časom postopali po Clevelandu. Sedaj so je vsi preselili v Evropo, tam rabijo take ljudi, kjer imajo vlado tako sposobno kot jo imajo v Belgiji.

Radoveden sem, kje je sedaj dr. Marušič, ker ni nič slišati o njem? Predno je odpotoval v Pariz je tako obljuboval, kaj bo vse delal v starem kraju ter vedno pošiljal "copyright" poročila v Ameriko. Toda sedaj mu je pa najbrže zmanjkalo "copyright" kabelgramov, mogoče je pa tudi že umrl.

Ker ti gospodje vedno in vedno vpijejo, koliko da delajo za Jugoslavijo, naj vendar pridejo na dan in pokažejo, koliko so že storili. Ali so kedaj nastopili proti nesramni italijanski anekdajski politiki? Njih glavno delo je bilo demudirati vse, kateri niso hoteli prisesti na njih kraljevski evangetij; podtikati jim vsa zlobna in zlikovna dela, katerih imajo sami naj več na gbi.

Vsi zavedni rojaki smo za program JNZ, ker smo trdno prepričani, da se zamore doseči prava svoboda le v državi, v kateri je republikanska vlada. In republika bo v Jugoslaviji gotovo, ako ne takoj, pa s časom. Saj se tudi hiša ne zgradi takoj prvo uro. Vsak Slovenec, kateri ima le kolikaj zavesti v sebi, bo vztrajal do konca.

A. M. F.

Dawson, N. Mex. — V tujakih okoli delavske razmere niso prelebo, kar se tiče dela namreč. Kajti tujakom premogov obgataje vsaki dan le plača

je bolj slaba, ker družba ne plača za ves nakopani premog. Vozniki so tudi preveliki in marsikateri mora naložiti takorekoč zastoj. Kolikor moram jaz oceniti, vsak vozilec drži najmanj tri tone, toda plače pa dobim največ za dve toni in pol. Torej toliko moram nakopati premoga za prazen nič.

Pred nekaj dnevi sem bil obiskat moje znanke in prijateljke v Colorado, kjer so me vsi vsprejeli prav prijazno ter gostoljubno. Postregli so mi z vsem najbližjim, kar so le premogli.

Srečna hvala vsem mojim prijateljem in zancem za posrežbo.

Frank Kosernik.

Springfield, Ill. — O delavskih razmerah sploh ni več vredno, da bi poročal, ker so iste vedno slabše.

Poročati imam pa žalostno vest. V tukajšnji bolnišnici je umrla rojakinja Mary Krenžar, stara šele 32 let. Bolehala je že dalje časa in sedaj je podlegla dolgotrajni in mučni bolezni.

Zapušča soproga in dva nedonarsta sinčka in tri brate. V starem kraju pa mater in enega brata.

Pokojnica je bila članica društva "Ilinoia", št. 47 SNPJ.

Družini pokojnice izrekam moje najiskrenejše sožalje.

Jos. Gore.

DELAVSKE RAZMERE V RUSIJI SO SE ZBOLJŠALE.

Stockholm. — (Piše Isaac Don Levine v čikaški "Daily News"). — 3.422.000 delavcev v sovjetski Rusiji pripada strokovnim organizacijam. Ruske unije so organizirane po industrijah. Na primer vsi delavci v kovinski industriji so organizirani v eni sami uniji ne glede na različne stroke, po katerih je razdeljena omenjena industrija. Istotako je z drugimi industrijami. Delavci, ki izdelujejo sir in delavke, ki konzervirajo sadež, dalje mesarji in razvaljalci mleka spadajo k eni uniji kot proizvajalci živil.

Največja industrija v Rusiji je tekstilna. Več kot 700.000 organiziranih delavcev v Rusiji je članov tekstilne unije. Unija železničarjev šteje 450.000 članov; kovinska industrija ima 400.000 delavcev v organizaciji, usnarska 250.000, vodnotransportna 200.000 in krojaška 150.000.

V ruski sovjetski republiki je dalje 100.000 organiziranih delavcev v poštnih in telegrafskih uradih. Enako število jih je v sladkorni industriji. Nadalje je 60.000 tiskarjev in črkostavev, 93.000 šoferjev in voznikov, 50.000 domačih uslužbenecv, 70.000 bančnih klerkov, 70.000 mizarjev in 120.000 stavbinih delavcev. V kemični industriji je vpisanih 30.000 delavcev.

Moskva je središče tekstilne industrije v Rusiji. Ko sem se jaz mudil v Moskvi, je obratovalo 250 tekstilnih tovarn z 28.000 delavci, brez malega torej kakor v normalnem času. Vred pomanjkanja kuriva je počivalo 93 tekstilnih tovarn in delavne, v katerih je v normalnem času delalo 27.212 delavcev. Petinsedemdeset odstotkov teh delavcev je bilo brez dela spomladi leta 1917 kmalu potem ko je bila strmo glavnica carjeva vlada in dolgo preje, predno so boljševiki prišli na krmilo.

Resnica je, da je mnogo tovarn v Rusiji zaprlo vrata ne ob času sovjetske vlade, temveč v "dobrih časih" Miljukova in Kerenskija. Kdorkoht pride danes v Rusijo in hoče biti nepristranski, lahko vidi, kako se trudi sovjetska vlada, brez zunanje pomoči in oblegana, da bi čimprej vpostavila industrije v republiki in pri tem naporu ima še precej uspeha.

Tekstilne tovarne v Petrogradu obratujejo kljub neštevilnim zaprekam. Meseca februarja t. l., ko je v Petrogradu najbolj primanjkovalo kuriva, je bilo v omenjenih tekstilnih tovarnah proizumljenih več kot 3.750.000 aršinov platna. (Aršin je ruska mera za dolgot in ima približno tri četrtine ameriškega jarda.)

Glavni vzrok, da ne obratujejo tekstilne tovarne v sovjetski Rusiji s polno paro, je pomanjkanje bombaža. Rusija dobiva svoj bombaž iz Turkestanu, ali ta de-

žela, dasiravno v sovjetskih rokah, je odrezana od centralnega dela republike po Dutovih kazahskih četah; drugi, nič manj tesen vzrok je pomanjkanje barvil. Kemična industrija v sovjetski Rusiji proizvaža le 2900 ton barvil na leto, dočim jih tekstilna industrija potrebuje najmanj 4000.

"Američani bi nam lahko dali bombaž in barvil", mi je dejal neki kemični inženir v Moskvi, "toda dajte nam najprej mir in potem vam pokažemo, kako moremo naše industrije producirati."

Kljub temu, da so ruska industrija danes večinamaj paralizirane, ni opaziti kakšne akutne brezposelnostne krize v sovjetski Rusiji. Eden varokov bi bil, ker so se mnogi ruski delavci izselili na kmete. Od 27.000 tekstilnih delavcev v Moskvi, ki so bili brez dela, so jih je 21.000 podalo na kmetije, kjer zdaj obdelujejo polje, čeprav so še zmiraj na listi unijskih delavcev v mestu.

Od februarja 1918 do januarja 1919 je delodobavni biro v Moskvi beležil 263.000 brezposelnih delavcev; istočasno je biro prejel 191.000 prošanj za delavce, tako da je vpisil skoro tri četrtine brezposelnih. Med navedenim številom brezposelnih je bilo le 23.000 mož, ki so bili vojski v stari armadi. 59 odstotkov brezposelnih je bilo moških in 41 odstotkov žensk.

Od tega časa je rdeča armada absorbirala skoro vse brezposelne delavce in danes so le še ženske, ki ne morejo dobiti dela. Dne 1. januarja 1919 je bilo v Moskvi 21.000 brezposelnih in med temi je bilo samo 4700 možkih. V marcu 1919 je brezposelnost padla na 17.481 oseb, v aprilu je pa že bilo več služb na razpolago, kakor je pa bilo delavcev. Posredovalni biro je v omenjenem mesecu vpisil 28.713 oseb in primanjkovalo je še okrog 11.000 delavcev.

Značilno je, da več kot polovica brezposelnih ljudi so bivši komuni in drugi uslužbeni v trgovinah, ki so eksistirale pred revolucijo.

Ko sem bil jaz v Moskvi, je bilo obštetih veliko pomanjkanje izučenih delavcev. Dne 19. maja je posredovalni biro v Moskvi objavil apel na vse strokovne delavce, izučene v tem ali onem rokodelstvu, da naj zapuste tovarne in delavnice, ki niso tako potrebne in da naj vstopijo v službe v tovarnah, ki so potrebne za izdelovanje različnega vojnega materiala. Zajemčeno je bilo stalno delo. Vlada je tedaj potrebovala 3000 mehanikov razne vrste, 1600 železniških strokovnjakov in 150 višjih tehniških ekspertov.

Delavci v sovjetski Rusiji, ki je brez dela ne po lastni krivdi in ki je v stiski, prejema podporo od vlade. Moskovski občinski department za podpiranje brezposelnih je plačeval podporo 37.633 osebam v letu od 1. aprila 1918 do 1. aprila 1919. Dve tretjini teh, katerim je bilo pomagano, so bile ženske, dočim so ostali bili člani unij in demobilizirani vojski stare armade.

Delavci, ki dosežejo 60. leto starosti in ki na temelju zdravniške preiskave izgube 60 odstotkov produktivne sposobnosti, prejema stalno pokojnino od vlade. Starostno zavarovanje v tej obliki, katere načrt je izdelal in predložil izvrševalnemu centralnemu odboru sovjetrov komisar za delo, je bilo sprejeto meseca maja t. l.

Anglija odbrši veliko armado na Irskem.

London. Vojni minister Churchill je v tork dejal v nižji zborici na mnoge napade od strani poslancev zaradi počasne demobilizacije in velikih stroškov vojnega oddelka, da zadržan mir z Bolgariko in Turčijo ter nereden vprašanje Mezopotamije je krivo, da se še ne morejo vrniti številne britiške čete v Orijentu domov. Dalje je dejal, da položaj na Irskem zahteva, da tam ostane večja oborožena sila na straži.

Ruska sovjetska vlada prepovedala tizovsk jank, ker je nasadnjaki.

Stockholm. — Iz Petrograda javljajo, da moskovska vlada prepovedala rabo starega zidovskega jezika iz razloga, ker je nasadnjaki. Židom v sovjetski Rusiji je naloženo, da se poslužujejo moderne židovščine, ki je mešanica nemščine in hebrejščine, ki se govori v Litvi in na Poljskem.

Robinsonove črtice iz Rusije.

Sestavlil Wm. Hard.

XIII.

Leninov dokument.

"V slučaju (a) da vsruski sovjetski kongres odkloni mirovno pogodbo z Nemčijo, ali (b) da cesarska nemška vlada prelomi mirovno pogodbo in ponovi ofenzivo z namenom, da nadaljuje roparski pohod, oziroma (c) če bo sovjetska vlada prisorana vsled činov Nemčije preklicati mir pred ali po ratifikaciji in ponoviti sovražnosti — je v vsah teh slučajih zelo važno s stališča vojaških in političnih ukrepov sovjetske vlade, da ima odgovor na sledeča vprašanja:

1. Ali se more sovjetska vlada zanehati na pomoč Združenih držav ameriških, Velike Britanije in Francije v svoji vojni z Nemčijo?

2. Kakšno pomoč bodo dale omenjene velesile v bližnji bodočnosti in pod kakšnimi pogoji — ali bodo dale vojaško opremo, transportna sredstva, materialne in življanske potrebe?

3. Kakšno podporo bodo posebej dale Združene države

Ako bi Japonska — v javnem ali tajnem dogovoru z Nemčijo ali brez Nemčije — poskušala zasesti Vladivostok in vzhodno sibirsko železnico, valed česar bi bila Rusija odrezana od Pacifiškega morja in koncentriranje sovjetskih čet vzhodno od Uralov bi bilo zelo ovirano — kaj bi v tem slučaju storili drugi zavezniki in še posebej Združene države? Ali bi preprečili izkrcanje Japoncev v vzhodni Sibiriji in z jamčili nepretrgano železniško in telegrafsko zvezo v Sibiriji?

Kakšno pomoč bi po mnenju Združenih držav — v gori omenjenih okoliščinah — mogla dati Velika Britanija potom Murmanska in Arhangelska? Kakšne korake bi storila Anglija v svrhu, da nam zagotovi podporo in odstrani sumenice, da ima proti Rusiji sovražne načrte?

To je bila vsebina Leninevega dokumenta, katerega je Robins takoj pokazal R. N. Bruce Lockhartu.

Lockhart je bil posebni komisar v Rusiji angleškega ministrskega predsednika. Lloyd George ga je poslal v Rusijo z namenom, da naj prouči razmere v sovjetski republiki in izreče svoje mnenje. Lockhart je bil še prej v Rusiji sedem let in vsa ta časa je bil v službi britiške vlade. Znal je perfektno ruski in v tistem momentu je bil najmočnejši angleški zastopnik na ruskih tleh. Robins ga je dobro poznal. Lockhartu je bilo naročeno v Londonu, da naj takoj ob svojem prihodu v Petrograd stopi v zvezo z Robinsom. To je tudi storil in potem sta ves čas delovala skupaj, opazovala položaj in dogodeke, debatirala in v mnogih stvarih sta se strinjala, v drugih pa ne. Lockhart je bil profesionalni diplomat; Robins ni bil. Iz tega vzroka je Robins posetil Lockhartu, da pove, kaj misli o Leninovih depeši.

Lockhart je prečital dokument in nato je nekaj časa premišljeval, toda samo nekaj časa. Takoj potem je pa poslal Lloyddu Georgu kabelgram sledeče vsebine:

"Poslušajte me, da informiram Lenina, da je vprašanje japonske intervencije usmunkljeno, da bomo pregovorili Kitajsko za odstranitev embarga na izvoz živil, da smo pripravljene podpirati boljševike na vsaj črti, ako bodo nasprotovali Nemčiji in da zagotovimo Leninu vsjo pomoč kolikor je to treba. Ako se to zgodi, tedaj kažejo vsa znamenja, da bodo boljševiki napovedali vojno Nemčiji."

Angleška delavska trojica je odkrila "divno aliho"

London. — Izvrševalni odbori rudarskih, železniških in transportnodelavskih organizacij so sklenili v tork, da se splošno glasovanje o vprašanju generalne stavke za socializiranje industrij in izvedbo drugih političnih zahtev odloži za nekaj časa.

V znamenju demokracije.

Berlin. — Iz Monakova poročajo, da je 22letna hči grofa Hohen-thal-Underburgen pobegnila z nekim mladim zidarjem. Omenjena grofova rodbina je najstarejša na Bavarskem.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Porotne razprave pri delnem sodišču v Ljubljani. Na sredo, dne 2. julija 1919, odredjena razprava zoper Janeza Poderžaja in dva tovariša zaradi pregreške zoper varnosti časti in pa zaradi prestopka zanemarjanja dolžne pazljivosti pri tiskovinah, se preloži. Mesto te se je odredila na isti dan razprava zoper Svetozarja Jančiča, zaradi hudodelstva umora in prestopka napade zglasitve. — Dalje so se odredile še sledeče porotne obravnave: Na petek, dne 4. julija 1919 zoper Ivana Skapina in štiri tovariše zaradi hudodelstva tatvine. Na soboto, dne 5. julija 1919 zoper Marijo Brodarje zaradi hudodelstva detomora, dalje zoper mladostnega Stanislava J., zaradi hudodelstva tatvine in prestopka ponesrebe in pa zoper Ivana Dolničarja zaradi hudodelstva rop, hudodelstva tatvine in zaradi prestopka orožnega panta.

Zgradba hudournikov. — Obstoječi gozdni tehnični oddelki za zgradbo hudournikov na Kranjskem in Ljubljani, se premeni v toliko, da se razširi njegov delokrog na celo ozemlje Slovenije in se naslov premeni v "gozdni tehnični oddelki za zgradbo hudournikov za Slovenijo v Ljubljani". Ta oddelki je neposredno podrejeni oddelku deželne vlade za kmetijstvo.

Meroizkusne pristojbine so se sorazmerno zvišale za vsa Slovenija. — Meroizkusni urad v Metliki se po sklepu v seji deželne vlade premesti v Črnomelj.

Uprava Maribora. — Skrb za blaginjo in napredek prebivalcev mesta je od prevrata sem v slovenskih rokah. Vsi jo naša pokrajinska vlada z veliko samozvestjo, pa manj z zmišljo, in stvarne potrebe prebivalstva, in še manj s čutom za pravico.

Z upravo se dobi v roke moč, a tudi dolžnost. Ni samo dolžnost vlade, da čuva red in lojalnost prebivalstva napram novemu državnu ustroju, ampak tudi, da mu čuva tiste pravice, brez katerih napredek kulturnih narodov ni mogoč, da vsi vsem narodnostim zmožnost svobodnega razvoja. To ni samo v interesu prebivalstva, temveč v interesu države same.

Te dolžnosti naši vlažni organi dotedaj še niso dosti spoznali. Še manj! V tem pogledu se greši danes napram državljanom nemške narodnosti več, kakor je potrebno. Znan je že oni ferman vlažnega komisarja dr. Pfeifferja o slovenskih napisih; dalje se izvršuje številna izgonstva v Nemško Avstrijo, in to ne da bi vedno obstojali stvarni razlogi za to. Nasprotno, izganjajo se ljudje, ki niso bili tu nikdar politični eksponenti, in ki bi sicer bili pri nas potrebni, ker ni hipno nobenega nadomestila zanje. In danes zopet nova odredba. To pot od poverjenosti za uk in bogodastje, ki z odločitvijo od 8. junija mariborskim starišem nemške narodnosti jemlje možnost nuditi svojim otrokom večjo nego ljudskošolsko izobrazbo. Na tujajni gimnaziji se namreč sploh opuste nemške vzporednice, a na realni se puščenju začasno samo od 2. do 7. razreda, t. j. v prvi razred bodi sprejeti samo taki, ki bodo v slovenskem jeziku napravili vzprejemni izpit. Koliko pa bo takih Nemcev, je gospod poverjenik pozabil. Pozabil je tudi, da se ni predhodno moglo skrbeti za to, da bi se v ljudski šoli naučili taki otroci dovoljno slovenščine. Res je, da se je po veliki noči na vseh šolah uvedla slovenščina kot predmet, in tega menda vendar ne bo zahteval od učiteljev, da bi v tem času napravili čudež in preustvarili otroke, ki večerjajo besedice slovenske niso znali, za trde Slovence — posebno še, ker so v ostalem ljudske šole še nemške. Ako pa tega ni pozabil, pa je jasno, da bi se stotinam mariborskih nemških otrok zabranil vstop v srednje šole. In s tem njih kulturni razvoj, kakor nikdar poprej za dobe najstrojnejše palevanja nemških šovinistov slovenskim otrokom ni bil zabranjen. Ali pa se hoče s tem morda pokazati, da Nemcev v Mariboru ni več? Zatajaj jih pa danes še ni mogoče. — Kirurgija je sicer lepa reč; vemo pa, da nje umetnost ne obstoja ravno v tem, da se režejo udje od živega tele-

sa, temveč, da se po možnosti ohrani.

Morda da sicer komu ni do tega, da bi si Jugoslavlani s svojim režimom pridobili tudi nekaj simpatij, a jasno je, da bi nam bolj koristile kakor škodile. Nevarne pa vsekakor ne bi bile.

Bosanske metode.

Tudi v Bosni je že od nekdaj navada, da se ravna z delavstvom pravično in demokratično. Dobili smo te dni od tam poročilo, ki je od začetka do konca pravi slavo-spev naših kapitalistov in naših oblasti. Vse slovenske rudarje moramo tu izrečno opozoriti na dogodke v Kreki pri Tuzli v Bosni, da se znajo ravnati v slučaju, da bi jih hotel kdo tja zvabiti. Zgodilo se je namreč: Zaupniki rudarjev, ki so bili zaposleni v premogovnikih v Kreki pri Tuzli, so bili podjetnikom najbrže zelo ne-ljubi. Da si jih kratkotalno zoperti, Rudarji, vsega skupaj jih je tam okrog 1500, so nato intervenirali in prosili, da naj se zaupniki izpusti. Bilo je vse zastoj. Držali so trdo za svoje žrve. Zaposleni rudarji so nato stopili solidarno vsi na stavko. Podjetje se pa ni hotelo z njimi niti pogajati. Poslalo je rajše okrog svoje inženirje, da dobe drugod kaj ljudi, ki bi bili rado krumirili. Eden takih inženirjev jih je baže dobil pri nas okrog 200, ki pa najbrže niso niti rudarji.

Ko so pa prišli ti ljudje v kraj, je ravnateljstvo premogokopa dalo poklicati vojaštvo, ki je obkolilo stanovanja tamošnjih rudarjev in njih poglavo z družinami vred na cesto. V ta stanovanja so nato namestili one ljudi, ki so jih dobili pri nas in drugod. Tisti, ki pa sedaj delajo tam, so vedno pod vojaškim nadzorstvom.

Nesrečni bosanski rudarji nimajo dovolj besed proti brutalnemu, nečloveškemu postopanju ravnateljstva. V zadevi bodo intervenirali tudi socialistični poslanci.

Zagrebniko pivo pijejo lahko tudi abstinenti. "Narodna Politika" poroča: Pred nekaj dnevi je prišel v Zagreb gospodarski strokovnjak in profesor kemije na višji gospodarski šoli. Analiziral je pivo zagrebške pivovarne, da doleži, koliko alkohola se nahaja v tem pivu. Rezultat ga je zelo iznenadil, ker je v pivu, ki ga je analiziral, našel 0% alkohola. Seveda se je takoj zavedel situacije in rekel, da ni potreba v Zagrebu ustanoviti tovarne brezalkoholnih pijač, ker dobavljajo zagrebška pivovarna pivo, katerega lahko pijejo tudi abstinenti.

O preskrbi s premogom.

Kolikor smo informirani, se bo v svrhu preskrbe slovenskega prebivalstva s premogom — zlasti v zimskem času — ukrenilo potrebno. Glavna zapreka k popolni razdelitvi premoga tiči pač v tem, da morajo veliki kontigenti našega premoga na Hrvaško in v Srbijo, kjer ga primanjkuje. Upati je, da se še v doglednem času prepusti Sloveniji večji kontigent premoga, tako, da bo lažje preskrbeti tudi redno naše ljudstvo s kurivom. Kar gre premoga sedaj na rame zlasti manjše obrti — tudi pekarne — ni več. Da se uredi popolno to vprašanje je treba, da se zviša kontigent za Slovenijo. In to se mora tudi doseči.

Andrej Munih.

V Mogojnici pri Celju je umrl po dolgi, mučni bolezni tovariš **Andrej Munih**. Z njim je legel v grob izredno nadarjen publicist, človek modernih nazorov in poštenega, plemenitega značaja. Pokojni je bil dolgo vrsto let urednik tržaške "Edinosti" in drugih listov. Nekaj časa je tudi izdal v Trstu lastni list "Jugoslavija", v katerem je razvijal zelo široki in pogumni socialno politični program. Tekom vojne je bil aretiran ter obsojen na več let ječe. Prenesal je vse udarec usode z vstrajno vestjo. Izgubili smo z njim plemenitega tovariša, značajnega, izredno sposobnega kulturnega delavca. Kdor ga je poznal, ga bo ohranil v najiskrenejšem spominu.

Smrtne nesreče. V soboto, 12. julija se je ponesrečil v rovu v Hrastniku sodrug Kaluža. Bil je v vojni in ruskem vjetništvu. Vse je pretrpel z nado, da se vrne med svoje. Tu med svojci ga pa je zadela nesreča. Tak je rudarski stan. Mirno spavaj!

Živina za Belgrad. Belgrajska občina je prejela 205 glav živine, ki se bo odstopila onim meščanom, kateri dokažejo, da jim je bila živina rekvirirana po sovražniku.

Šimen.

Joško Oven.
(Dalje.)

Neko nedeljo je ležal sam v delavnici. Zdravilo ga je divje vpitje, ki se je mešalo s kletvicami in padanjem udarcev. Strahoma si je mašil nesa in se zavlil v odejo. Drugo jutro je videl mojstra z razpraskanim obrazom, mojstrica je pa imela desno oko zelo debelo in višnjevo. Pomočniki so se mužali in pogovarjali med seboj. Šimen je vlekel na ušesa, da bi kaj izvedel, toda vprašati se ni upal.

"Hej, poba, čemu nastavljaš tvoja dolga ušesa? Ali bi rad, da jih tudi tebi naloži stari na grbo?" je zarežal nad Šimenom velik in brezzobi Miha.

"Šivaj!" je zavpil prvi učencec, ki je čutil, da je njegovo mesto že med pomočniki, in ga sunil z noge.

V Šimnu je zavrelo. Vstal bi in pobliž živali s stolom, ako bi bil močan. Toda njegove roke so bile suhe in šibke.

Tako so tekli meseci. Šimenov mojster je bil ena tistih pijavk, katerih je bilo svojčas dovolj na Slovenskem. Imel je pet do šest učencev, ki jih rabil namesto pomočnikov in istikal je iz njiju zadnje drobce delovne sile. Šimen se je dobro spominjal tistih noči, prečutih pri šivanju. Kadar so mu omahnile roke, in je njegova glava zlezla na mizo proti jutrju, je prišel mojster in ga nenusmiljeno pretepel.

"Pokažem ti, capin, kanajla le ne! Spal bi tu in gnij, kajne?" Tako je bilo dolga tri leta.

Čutil se je uničenega. Oče mu je povedal, da pojde nazaj. Če pogubne, in on je poznal očeta in njegovo težko roko. Vse ga je teplo, zaničevalo in tiščalo k tlom. Med učenci je bil najslabotnejši in vsled tega vedno tepen.

Mojster je imel dve hčeri, ki sta študirali v mestu. Ob počitnicah je jima moral Šimen čistiti čevlje in drugače biti za šlapen. Bil je njun suženj. Bili so trenotki, ko se je v Šimnovi duši dvignil odpor, da bi raztrgal veš in dal duška svoji jezi, ali navadno je hitro omahnil. Malodušnost in brezupnost sta ga imela trdo v pest. Čutil je, da je le majhen in slaboten. Toda naenkrat se je izvrnila v njemu revolucija.

Bilo je proti koncu učenja. Gospodar ga je navadno pretepel vsako soboto. Neke sobote je pa Šimen začutil v sebi nadčloveško moč. Spoznal je hkratu, da se mu godi velika krivica. Sam ni vedel kako, toda zgodilo se je, da je pograbil stol in skočil proti mojstru. Stari je pa bil strahopetec in čim je ugledal odpor, je pobegnil. Od tistega časa se ga ni več dotaknil.

Šimen se je zdrnil iz neprijetnih spominov. Zunaj je drdral vlak. Osi so tolke enakomerno. Zamahnil je z roko, kakor da hoče odpoditi sitnega breuclja. O, le počakaj; stari, še ti poplašam tista tri leta, samo če si še pri življenju!

Misli so mu zopet ušle nazaj, toda drugam. Ugledal jo je. Bila je, kakor takrat. Visoka, šibka, črne lase in oči. Šimen je bil sentimental. Že v šoli ga je kaznovala učiteljica, ko ji je slučajno prišlo v roke pisemce, katerega je bil načeekal svojemu idealu v prvi klopi. Pozneje je črnouka odšla v šolo k uršulinkam. Šimen je bil zelo neraven; komaj je čakal počitnice, ko se vrne ona.

In prišla je. Ves dan se je pripravljala Šimen na veliki trenutek. Umil se je, počesal in mačeha mu je morala dati belo srajco s trdimi manšeti. Ko se je gledal v zrcalu, se mu je zdelo, da je — lep, čeprav so njegovi beli-lasje nekako čudno štrleli kviško.

Čakal jo je pred cerkvijo. Ko je prišla mimo, mu je kri udarila v lica in noge so se mu tresle. Snel je klobuk z glave in ječel nekaj nerazumljivega. Ona, njegova črnouka, ga pa ni pogledala. Šla je mimo ponosno in prezirljivo, kakor da ga ne vidi. Šimen je občutil tisto noč vso težo ponižanja. Jokal je v slami. Vsi gradovi, ki jih je tako lepo zidal v oblakih, so se porušili.

Po končanem učenju je prišel domov. Našel je precej izprememb. Mačeha je umrla in ostala sta le oče in sestra. Šimen je bil malodušen. Počasi se je oprijel dela, najrajši je pa čital in sanjari na samem v kakšnem kotu. Očetu se to ni dopadlo.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

POTOP.

Zgodovinski

roman.

Spisal H. Sienkiewicz. Poslovenil Podravski.

(Nadaljevanje)

Dasi je bila sklenila, sprejeti ga resno in mizlo, vendar ni mogla premagati veselja, katero ji je povzročil njegov prihod. Pri tem pa se je tudi poslužila zvijače, kajti treba je bilo povedati Andreju, kako je zapodila njegove tovariše skozi vrata. Hotela si ga je torej poprej nakloniti. Sicer pa jo je tudi on tako iskreno pozdravil, da je pozabila na vse razhajenje, in sree se ji je kar tajalo kakor vosek.

"On me brezdomno ljubi," si je mislila.

"Oh, ko bi ti vedela, kako sem že koprnel po tebi!" ji reče on. "Vso Upito sem že hotel požgati, samo da bi čim prej videl tebe, moja predraga!"

"Tudi jaz sem se že vznemirjala... Bala sem se, da bi tam nastala bitka. Hvala Bogu, da ste prišli."

"Ej, kakšna bitka? Vojski so nekoliko oprali iz rok."

"Sedaj ste jih pomirili?"

"Koj ti povem vse, kako je bilo, moj biser, samo dovoli, da posedim nekoliko, ker sem zelo utrujen. Kako prijetno in toplo je tukaj v Vodoktah, liki v raju. Človek bi vedno rad ostal tukaj, zrl te zale oči ter se nikdar ne odstranil. Toda ne škodovala bi gorka pijača, ker zunaj vlada huda mraz."

"Tako vam naročim pogreti vina z jajci ter ga vam sama prinesem."

"Daj tudi mojim postopačem kakšno bariglo žganjico ter naroči, da jih puste v hlev, da se ogrejejo. Suknje imajo z vetrom podšite in brčkone jih zebe."

"Jaz nimam nič proti temu, zlasti ker so vaši."

Po teh besedah se je čarobno nasmejala ter smuknila gibčno kakor srna skozi vrata.

Kmitič je hodil po sobi, gladil si lase, vihal brke in premišljeval, kako naj bi ji pač povedal začetne dogodke v Upiti.

"Treba je povedati resnico," je zamomljajal. "druge pomoči ni, dasiravno se mi bodo smejali tovariši."

Nato je pospešil svoje korake in tako čakal neveste. Slednjič je prišel fantin s svečo v roki, priklonil se do pasu ter odšel. Takoj za njim je vstopila gospodična in prinesla v obeh rokah leskeč kositen krožnik, na njem pa lonček, iz katerega je puhtel vonj pogretega vina. Na krožniku je stal tudi steklen kozarec, v katerem je bil vrezan Kmitičev grb. Stari Bilevič ga je dobil svoje dni od Andrejevega očeta, ko je bil pri njem v gosteh.

Ko zagleda Andrej gospodično, skoči k njej in zakliče:

"Hej, obe roki imaš polni, sedaj se mi ne izvijes!"

Na to se skloni čez krožnik, da bi jo poljubil. Ona pa je umikala svojo jasno glavo, katero je zakrivala sopuh.

"Dajte mi mir," reče, "če ne izpustim juho..."

On se pa ni vstrašil te groznice.

"Kakor je Bog v nebesih!" zavpije, "od take lepote se mora človeku zmešati pamet!"

"Vam se je že davno zmešala... Sedite gospod!"

Pokorno sede on na to, ona pa nalije juhe v čašo.

"Povejte mi sedaj, kako ste sodili krivčnike v Upiti?"

"V Upiti? Kakor Salomon!"

"To me veseli... Mogoče mi je mar za to, da vas smatrajo ljudje v okolici vrlim, pravičnim ljudem. Nu, kako ste sodili?"

Kmetie se napije juhe, oddahne in reče:

"Povedati moram vse od začetka. Bilo je takko: Meščanje so zahtevali nakaznice od hetmana ali komornika za hrano. 'Gospodje,' rekli so vojakom, 'vojaki ste, torej ne morete pleniti in grubiti. Mi vam damo stanovanje brezplačno, toda hrano vam damo samo takrat, ko izverno, da mara jo tudi plačate.'"

"Ali so imeli za to pravico?"

"Kajpada, da so jo imeli, toda vojski so imeli sablje in zgodilo se je po starem; kdor ima sabljo, ima tudi pravico. Odgovorili so meščanom: 'Mi vam takoj napišemo nakaznice po vaši koži.' Hipoma nastane hrup. Župan in meščanje se utaboro na ulici, moji pa jih jamejo napadati, pri čemur začnejo tudi streljati. V svarilo drugim zapalijo vojski par hlevov ter pomorijo tudi nekaj meščanov."

"Kako so jih pomorili?"

"Kogar oplazi sablja po glavi, postane miren kakor kunec."

"Za Boga! To je ubojstvo!"

"Uprav v tem trenutku sem dospel tja. Vojaki so me takoj obkolili s pritožbami, češ, da so gladni. 'Kaj nam je bilo početi?' pravijo. Jaz ukažem pozvati župana. Dolgo se je obotavljal,

slednjič je pa le prišel in z njim še trije drugi. Vsi so jokali. 'Ko bi nam tudi ne plačali,' pravijo, 'toda čemu nas pobijajo in nam požigajo mesto? Za dobro besedo bi jim bili dali jesti in piti, toda oni so zahtevali slanino, medu, slaščice, česar pa nimamo, ker smo reveži. Poslava nas brani in vi, gospod, ste odgovorni pred sodiščem za postopanje svojih vojakov.'"

"Bog vas blagoslovi," reče gospodična Aleksandra, "če ste sodili pravično."

"Kako sem ušodil?..."

Pri teh besedah se krivi Andrej kakor dijak, ki priznava svojo porednost, ter si jame z roko gladiti čelo.

"Moja kraljica!" zakliče naposled z žalostnim glasom, "moj biser!... ne sdi se name..."

"Kaj ste izvršili?" vpraša nemirno Alenka.

"Ukazal sem dati po sto palic županu in njegovim svetovalcem," ječlja v eni sapi Kmitič.

Aleksandra ne odgovori ničesar; le roko upre na kolena, pobesi glavo na prvi ter se zamisli.

"Odselaj mi glavo," zakliče Kmitič, "samo ne sdi se! Nisem še povedal vsega..."

"Se?... zastoka gospodična."

"Potem so oni poslali v Ponevež po pomoč. Prišla je četa bedastih pobalinov s častniki. Prve smo zapodili, častnike pa... za Boga, ne sdi se!... ukazal sem gole guati z biči po snegu, kakor sem nekdaj na Oršanskem gnil gospoda Tungrata..."

Bilevičeva dvigne glavo; iz mičnih oči ji sviga jeza; rudečica ji pokriva lice.

"Vi ne poznate sramote, niti vesti," reče in globoko vzdihne.

Kmitič jo pogleda začudeno, molči nekaj časa, potem pa vpraša s spremenjenim glasom:

"Ali govoriš resnico, ali se šališ?"

"Resnico govorim, le capini so zmožni izvršiti kaj takega, ne pa vitezi!... Resnico govorim, ker mi je mar za tvoje-dobro ime, ker me je sram, da že vsi kažejo s prstom za teboj, in sicer koj pri tvojem prihodu, kakor za okrutnežem in neilnikom..."

"Kaj meni mar vaši prebivalci! Deset koč čuva en pes, in še ta nima nič opraviti."

"Toda nedostojnega ne najdeš vendar nič na teh ubožcih, nobene sramote na njihovih imenih. Nikogar ne bo proganjala obsodba v teh krajih razun tebe!"

"Ej, naj te radi tega ne boli glava. Vaak je sam svoj gospod v naši ljudovladi, kdor le ima sabljo v roki ter si utegne nabrati periče ljudi. Kaj mi pa morejo? Koga naj se bojim?"

"Če se ti ne bojiš nikogar, pa vedi, da se jaz bojim jeze božje, bojim človeških solz in krivic. Sramota pa nočem deliti z nikomur. Dasiravno sem le slabotna ženska, vendar je meni več mar čast mojega imena nego vsem tem vitezom."

"Za Boga! Ne kaži mi šibe, ker me še ne poznaj."

"O verjamem, da te tudi moj ded ni poznal."

Iz Kmitičevih oči se jamejo sipati iskre; pa tudi v njej se je razgrela bilevičeva kri.

"Le vjedaj se, gospod, kakor hočeš," reče pogumno, "ne bojim se te, dasiravno sem sama, ti pa imaš cel prapor razbojnikov pod seboj. Moja nedolžnost me brani... Mar misliš, da ne vem, kako ste streljali v Ljubicih v slike ter pali samopušnost z dekleti?"

"Ne poznaj me še, če meniš, da prenašam to noleč. Zahtevam od tebe, da si pošten, česar mi tudi: oporoka braniti ne more... Nasprotno, tudi moj ded si je želel, da postanem žena samo poštenega človeka..."

Kmitič je bilo najbrž sram teh dogodkov v Ljubicih; pobesil je glavo in vpraša tiše:

"Kdo ti je pa pravil o tem streljanju?"

"Vse plemstvo po okolici govori o tem."

"Bodo me še pomnili, izdajice!" zamomlja turobno Kmitič. "Toda to se je zgodilo nepričakovano... ko smo bili vsi pijani, ko se ne znajo vojski več pogovarjati... Kar se deklet tiče, nisem imel opravka z njimi."

"Vem, da te oni nesramneži, oni razbojniki, k vsemu napeljujejo!"

"To niso razbojniki, to so moji častniki."

"Jaz sem pa zapodila to gospodo iz svoje hiše."

Alenka je pričakovala, da takoj vzkipi na novico od jeze. Čudom se je čudila, ko je zapazila, da ni napravila ta novica na Kmitiča nikakega vtisa, pač pa ga spravila še nekoliko v dobro voljo.

"Zapodila si jih?" vpraša jo.

"Da."

"In šli so?"

"Da."

"Resnica, viteški duh tiči v tebi! To mi res ugaja, kajti nevarno je, pričeti preprič s takimi ljudmi. Marsikdo je že skupil. Znano jim je, kdo je Kmitič!... Vidiš, prenašali so to pokorno kakor jagnjeta, a čemu? Ker se me bojijo!"

Po teh besedah pogleda Kmitič Alenko zadovoljno in si jame vihati brke. Njo pa sta še bolj razardila ta premena njegovega značaja in nerazumljivi ponos. Odločno mu reče:

"Moraš si že izbrati med menoj in njimi, drugič ni mogoče!"

Kmitič se je delal, kakor da ni zapazil odločnosti teh besed. Malomarno, skoraj veselo ji odvrne:

Pošiljamo denar v staro domovino.

Sedaj lahko pošljemo denar v vse kraje na

Slovensko, Hrvatsko, Dalmacijo in Istro.

Nadalje pošiljamo denar tudi v Srbijo, Bulgarako in Rumunsko.

Jamčimo za ves poslan denar, enako kot pred vojno, da boe hitro in točno izplačan.

Kapital vloge in
prihrankov
blizu \$9,000,000.

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.